

Development of a Package of Storytelling Activities with Creative Drama to Enhance Relationship Skills of Primary School Students

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

Picha Baipho* and Charinee Triwaranyu

ภิชา ไบโพธิ์* และ ชาริณี ตริวรัญญู

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Corresponding author: pichabaipho@gmail.com

Received June 7, 2022 ■ Revised August 20, 2022 ■ Accepted August 29, 2022 ■ Published December 20, 2022

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop a package of storytelling activities with creative drama to enhance relationship skills of primary school students and 2) to study the effects of using the activity package. The sample were 13 of Grade 2 students who studied at schools under the Office of the Private Education Commission in Lopburi in the second semester of the academic year 2021. Participants were selected by purposive sampling method. The data collection tools were a relationship skills assessment which is used with the assessment center simultaneously. The data were analyzed by using mean, standard deviation and Wilcoxon Sign rank-test.

The research findings showed that the activity package included eight activities which employed various storytelling techniques to make students understand a story and connect the idea and the point of view between themselves and the characters. Besides, creative drama was used so that students could have an interaction with friends by expressing feelings, making gestures and working with others in drama playing from the story to which they had listened. This activity package consisted of six key elements including concept and main feature of the activity package, the objective of the activity package, the activity in the package, the activity process, guidelines for using the activity package, and evaluation guidelines. After using the activity package, students had a higher mean post-test score on the relationship skills than pre-test at the .05 level of significance. When considered separately by the components of relationship skills, it was found that all of them had a higher mean score at the .05 level of significance, except teamwork.

Keywords: Activity package, Storytelling, Creative drama, Relationship skills

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการสร้างสัมพันธภาพของนักเรียน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 13 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งใช้ควบคู่กับศูนย์การประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยกิจกรรม 8 กิจกรรม ที่ใช้การเล่านิทานด้วยเทคนิคการเล่านิทานรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเรื่องราว และเชื่อมโยงมุมมองของนักเรียนกับมุมมองของตัวละคร ประกอบกับการใช้กระบวนการของละครสร้างสรรค์เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เน้นการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ทำท่าง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการแสดงละครจากเรื่องราวของนิทานที่ได้รับฟังองค์ประกอบสำคัญของชุดกิจกรรม ได้แก่ (1) แนวคิดและลักษณะสำคัญ (2) วัตถุประสงค์ (3) กิจกรรม (4) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม (5) แนวทางการใช้ชุดกิจกรรม และ (6) แนวทางการประเมินผล 2) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีทักษะการสร้างสัมพันธภาพสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม, การเล่านิทาน, ละครสร้างสรรค์, ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ

■ บทนำ (Introduction)

การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกยุคสมัย แม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามาบีบบังคับต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นอยู่ไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตามก็มิอาจปฏิเสธได้ว่าการเข้าสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกับผู้อื่นยังคงมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ การใช้ชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะในเด็กเล็กที่ยังต้องเรียนรู้และเข้าใจตนเองในฐานะของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Gordon & Browne, 2014) ซึ่งเพื่อนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทัศนคติและค่านิยมของเด็ก หากเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนได้ ก็จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อกลายเป็นผู้ใหญ่ (Kowtrakul, 2022) การส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพจึงมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้ เพราะหากขาดทักษะนี้แล้วอาจส่งผลให้ไม่สามารถทำงานหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อาจนำไปสู่การเกิดปัญหาด้านพฤติกรรม และความเสี่ยงต่อการใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต

ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Learning: SEL) โดยทางองค์กรความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ทางวิชาการ อารมณ์ และสังคม (Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning [CASEL], 2017) ได้อธิบายถึงความหมายของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพว่าเป็น “ความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน เป็นผู้ฟังที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถปฏิเสธและรู้จักเจรจาต่อรองได้เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่กดดัน และรู้จักขอและให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อจำเป็น” โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร (Communication) การสร้างความสัมพันธ์ (Relationship-building) การมีส่วนร่วมต่อสังคม (Social engagement) การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Teamwork) งานวิจัยของ Konichi and Wong (2018) ระบุว่า ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพในมุมมองของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จด้านต่างๆ ในโรงเรียนได้ รวมทั้งการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนช่วยลดปัญหาการกลั่นแกล้งและการรังแกในโรงเรียน ช่วยให้เด็กมีสภาพจิตใจที่ดีในระยะยาว ลดปัญหาความวิตกกังวลและโรคซึมเศร้า นอกจากนี้ การส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนเป็นไปในทางที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเพื่อน ทำให้เกิดการสื่อสารได้อย่างชัดเจน สามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้เกิดทักษะทางสังคมในการที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

เมื่อพิจารณาถึงช่วงวัยที่ควรได้รับการพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ พบว่า เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นวัยที่เหมาะสม เนื่องจากในช่วงวัย 6-8 ปี เด็กมีลักษณะเด่นทางพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจและด้านสังคม คือ การยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) จะลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด สามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดเห็น ความคาดหวัง รวมไปถึงมุมมองของผู้อื่นได้มากขึ้น เด็กวัยนี้มีความหลากหลายทางอารมณ์ เนื่องจากมีความสามารถในการรับรู้อัตลักษณ์ของตนเอง (Self-identity) พัฒนาไปค่อนข้างมาก ซึ่งในช่วงวัยประถมศึกษาตอนต้นนี้ การมีเพื่อนจะกลายมาเป็นส่วนสำคัญในการกรอบพฤติกรรมของเด็กและเติมเต็มลักษณะข้อมูลต่างๆ จนกลายมาเป็นอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ในขณะเดียวกันเด็กก็ยังต้องเรียนรู้การตัดสินใจต่างๆ เริ่มค้นหาวิธีการจัดการกับปัญหาด้วยตนเองโดยจะไม่ให้ผู้ใหญ่เข้ามาช่วยเหลือ และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนก็เป็นภารกิจสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้ (Saifah, 2014; Gestwicki, 2014)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องการมีความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันจากการสะท้อนคิด และการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า การเล่นเกมและละครสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพได้ โดยการเล่นเกมด้วยการใช้เทคนิคการเล่านิทานรูปแบบต่างๆ เป็นสื่อกลางในการนำเข้าสู่เนื้อหาสามารถช่วยสนับสนุนพัฒนาการทางอารมณ์ ช่วยสะท้อนและยืนยันความรู้สึกต่างๆ ของเด็ก ด้วยการท้าทายทางความคิดและนำเสนอตัวละครที่มีอารมณ์แตกต่างกัน ช่วยกระตุ้นจินตนาการ ช่วยให้เด็กเข้าใจตัวเองและรู้สึกว่าไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว (Panyajan & Wisasa, 2001) อย่างไรก็ตาม การเล่นเกมช่วยทำให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ มิตรภาพ และความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น แต่อาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ผู้วิจัยจึงค้นคว้ากระบวนการที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการเล่านิทาน ที่จะทำให้เด็กได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งพบว่า การแสดงละครสร้างสรรค์มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ร่วมกับการเล่านิทาน เนื่องจากเป็นการแสดงละครแบบไม่เป็นทางการผ่านกระบวนการต้นสด โดยคงรูปแบบของการเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งมีครูผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเล่นโดยยังรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติของ “การเล่น” ละครสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กได้ทำงานร่วมกันในบรรยากาศของการรู้จักให้และรับ และมีโอกาสที่จะเห็นโลกจากมุมมองอื่นและตอบสนองตามที่บุคคลอื่นนั้นจะทำ ซึ่ง “การได้ลองเป็นคนอื่น” เป็นวิธีหนึ่งใน

การพัฒนาการรับรู้และความเข้าใจของมนุษย์ เด็กจะเริ่มพัฒนาไปสู่การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และก้าวออกจากการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Chungwiwaatthanaphon, 2004; Heinig & Stillwell, 1981; McCaslin, 1990) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนา “ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น” โดยนำขั้นตอนของการเล่านิทานและละครสร้างสรรค์มาใช้ร่วมกัน เพราะการเล่านิทานจะช่วยทำให้เด็กเกิดความเข้าใจต่อเรื่องราวที่จะเชื่อมโยงระหว่างความคิดของเด็กกับตัวละคร และ การใช้ละครสร้างสรรค์จะเป็นวิธีที่ทำให้เด็กได้มีโอกาสสื่อสารและเกิดการปฏิสัมพันธ์ สะท้อนผ่านออกมาในรูปแบบของการแสดง ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ ความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีเพื่อนและมิตรภาพที่ดี โดยคาดหวังว่ากิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพสำหรับเด็ก และจะสามารถช่วยแก้ไข ลดความเสี่ยง และป้องกันพฤติกรรมต่างๆ ที่อาจเป็นปัญหาต่อทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพได้จริงในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework)

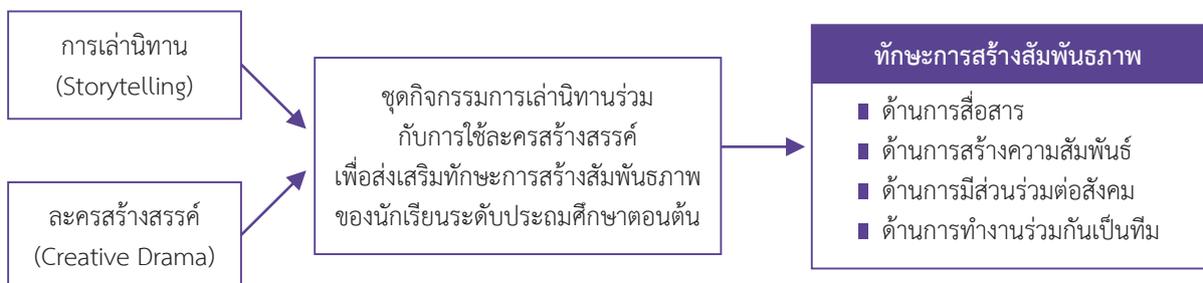

Figure 1 Conceptual framework
กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives)

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น โดยเปรียบเทียบทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมฯ

สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมในชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรม ดังนี้

1.1 การออกแบบและสร้างชุดกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 การกำหนดนิยามและองค์ประกอบของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ: ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา

ชุดกิจกรรม โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะปัญหาพฤติกรรมที่มีผลกระทบต่อทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพของวัยเด็กประถมศึกษาตอนต้น เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและศึกษาเกี่ยวกับทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพ เพื่อดำเนินการส่งเสริมความหมาย หลักการ องค์ประกอบ และแนวทางในการส่งเสริม โดยสามารถสรุปนิยามของทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพในงานวิจัยคือ “ความสามารถของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ให้คงอยู่ โดยสามารถสื่อสารได้อย่างสุภาพและชัดเจน สามารถริเริ่มและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจและเคารพในความแตกต่าง รวมถึงสามารถร่วมมือ ช่วยเหลือ และปรับตัวในการทำกิจกรรมกลุ่มได้” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร (Communication) หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดหรือท่าทีในการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยสามารถพูดคุยร่วมกับผู้อื่น แสดงความสนใจ รับฟังระหว่างที่ผู้อื่นกำลังพูดหรือทำกิจกรรมร่วมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้ภาษาและท่าทางที่สุภาพ ไม่แสดงท่าทีก้าวร้าว กล้าที่จะปฏิเสธหรือบอกความรู้สึกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ตนเองรู้สึกไม่สบายใจได้ 2) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ (Relationship-building) หมายถึง ความสามารถในการริเริ่มและรักษาความสัมพันธ์ โดยการแบ่งปัน การแสดงความขอโทษและขอบคุณ การแสดงความคิดเห็นชื่นชมผู้อื่น การมีพฤติกรรมไม่ก่อกวน และ การมีพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับการถูกก่อกวน 3) ด้านการมีส่วนร่วมต่อสังคม (Social engagement) หมายถึง ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยไม่สร้างความเดือดร้อน สามารถเข้าใจ ยอมรับ เคารพต่อเหตุผล ความคิดเห็น ความต้องการที่แตกต่าง และการตัดสินใจร่วมกันกับเพื่อน 4) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Teamwork) หมายถึง ความสามารถในการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มกับผู้อื่น โดยให้ความร่วมมือกับการทำกิจกรรม สามารถปรับตัว และปรับบทบาทเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้ตามสถานการณ์ รู้จักขอและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกกลุ่ม ตลอดจนสามารถร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มขึ้น

1.1.2 การคัดเลือกนิทาน: ผู้วิจัยคัดเลือกหนังสือนิทานภาษาไทยที่มีสาระเกี่ยวข้องกับการมีน้ำใจ การแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น การขอบคุณ ขอโทษ และให้อภัยผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพจำนวน 8 เรื่อง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก 3 ประการ ได้แก่ 1) มีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก 2) มีเนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตาม และ 3) มีความยาวที่เหมาะสมกับช่วงระยะเวลาความสนใจและสมาธิในการฟังของเด็ก จากนั้นผู้วิจัยนำนิทานที่ได้คัดเลือกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบโดยใช้แบบประเมินเพื่อคัดเลือกหนังสือนิทานที่ผู้วิจัยออกแบบ ซึ่งมีรูปแบบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ในการพิจารณาความเหมาะสมสอดคล้องของหนังสือนิทานเพื่อนำไปใช้ในชุดกิจกรรม ผลปรากฏว่านิทานทุกเรื่อง มีคะแนนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีคะแนนระหว่าง 3.6-5 หมายถึง นิทานมีความเหมาะสมมาก และมีความเหมาะสมมากที่สุด

1.1.3 การออกแบบและสร้างชุดกิจกรรม: ผู้วิจัยนำนิทานที่ได้คัดเลือกมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวในการออกแบบกิจกรรม โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องของนิทานกับองค์ประกอบของทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านสามารถแบ่งลักษณะของพฤติกรรมออกมาได้ด้านละ 2 ลักษณะ ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนของกิจกรรมเป็น 8 กิจกรรม โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันเพื่อการส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ภาพให้ครบทุกองค์ประกอบ โดยลำดับกิจกรรมจากระดับความยากง่ายและความซับซ้อนของเนื้อหา นิทาน จากคุณลักษณะหรือทักษะที่ใกล้เคียงตัว ไม่ซับซ้อน และมีความเป็นรูปธรรมไปสู่ทักษะที่ซับซ้อนและยากขึ้นตามลำดับ รวมถึงเริ่มจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล ไปสู่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนของการเล่านิทานแล้วนำมาผสมผสานกับขั้นตอนของกระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ ซึ่งขั้นตอนของการเล่านิทานมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นก่อนการเล่า ขั้นระหว่างการเล่า และขั้นหลังการเล่า ขั้นตอนของการใช้ละครสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การจูงใจ (Motivation) การเตรียมความพร้อมก่อนแสดงละคร (Pre-drama) การแสดงละคร (Drama playing) และขั้นการประเมินผล ทำให้ได้ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การจูงใจก่อนเล่า ขั้นที่ 2 การเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมโยง ขั้นที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนแสดงละคร ขั้นที่ 4 การแสดงละครจากเรื่อง และขั้นที่ 5 การสรุปและสะท้อนความคิด โดยผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมในชุดทั้งหมด 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1) ทายซิ ทายซิ เขาเป็นอย่างไร 2) มาเป็นเพื่อนกันเถอะ 3) ใจเขา ใจเรา 4) ฉันทูแลเธอ เธอดูแลฉัน 5) คิดนะ คิดนะ ก่อนที่จะทำ 6) ฉันทูแลเธอ เธอเป็นเธอ 7) รวมพลังเราเป็นหนึ่งเดียว และ 8) รวมกันเราทำได้ แต่ละกิจกรรมมีการปรับรายละเอียดในขั้นตอนให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของนิทานที่คัดเลือกไว้ เช่น การเลือกเทคนิคการเล่านิทานให้เหมาะสมกับองค์ประกอบ บรรยากาศและอารมณ์ของเรื่อง การเลือกใช้เกมที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยครูผู้สอนสามารถสอดแทรกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนิทานเข้าไปในเกม เพื่อทำให้นักเรียนเกิดความคิดเชื่อมโยง เกิดความเข้าใจและคุ้นเคยกับเนื้อเรื่องร่วมกันก่อนการแสดงละครสร้างสรรค์ เช่น เกมศิลปะ เกมกระจกเงา การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ เป็นต้น

1.2 การทดลองเบื้องต้น (Try-out) และปรับปรุงชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อ

ส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับชุดกิจกรรมจากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ หลักการ แนวคิด และทฤษฎี โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภาพรวมของชุดกิจกรรม และ ตอนที่ 2 การประเมินแต่ละกิจกรรมในชุดกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการพิจารณากับจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน ซึ่งจากการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ตอนที่ 1 ภาพรวมของชุดกิจกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 (IOC > .50) ในขณะที่ ตอนที่ 2 การประเมินแต่ละกิจกรรมในชุดกิจกรรม โดยพิจารณาความสอดคล้องกับรายการพิจารณา จำนวน 8 รายการ โดยแต่ละรายการมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60-1.00 (IOC > .50) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ ถือว่าชุดกิจกรรมนี้ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรม โดยคัดเลือกกิจกรรม จำนวน 2 กิจกรรม ไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนเดียวกันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน ซึ่งทำให้สรุปในเบื้องต้นได้ว่าชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้จริง จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาดำเนินการปรับปรุงชุดกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดลพบุรี โดยพิจารณาคัดเลือกนักเรียนจำนวน 15 คน ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่

เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลได้จริง ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผู้วิจัยได้กำหนดให้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมลักษณะเด็ก 3 ประเภท ได้แก่ 1) นักเรียนที่มีปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์ 2) นักเรียนที่ค่อนข้างเก็บตัวหรือขี้อาย และ 3) นักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเลิศ โดยผู้วิจัยได้ปรึกษาและทำความเข้าใจเรื่องเกณฑ์การคัดเลือกร่วมกับครูประจำชั้น โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนมาให้ก่อน จากนั้น ผู้วิจัยสังเกตพิจารณา และคัดกรองนักเรียนด้วยตนเองอีกรอบ ก่อนจำแนกตามลักษณะและจัดกลุ่มนักเรียนอีกครั้ง เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายและครบถ้วนตามลักษณะเด็กประเภทต่างๆ รวมทั้งผู้ปกครองต้องยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ระหว่างดำเนินการทำกิจกรรม พบว่า มีนักเรียน 2 คน เข้าร่วมกิจกรรมไม่ถึงร้อยละ 50 ของกิจกรรมทั้งหมดและไม่ได้เข้ารับการประเมิน ผู้วิจัยจึงคัดตัวอย่างไว้จำนวน 13 คน

2.2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ โดยใช้ศูนย์การประเมิน (Assessment center) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยใช้วิธีการและเทคนิคการประเมินที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะเกมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพอย่างครบถ้วนทุกองค์ประกอบ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ออกแบบมาจำนวน 5 ศูนย์การประเมิน แต่ละศูนย์ใช้เวลา 15 นาที ซึ่งใช้ร่วมกับเครื่องมือ คือ แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ที่ได้มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้พฤติกรรมของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ โดยมีองค์ประกอบที่ได้กำหนดมาตรฐานซึ่งแสดงถึงพฤติกรรมบ่งชี้ของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นไว้ (CASEL, 2019; Rhode Island Department of Education [RIDE], 2019)

Table 1 The structure of Relationship skills assessment center
ตัวอย่างโครงสร้างการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพแบบใช้ศูนย์การประเมิน

องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ ในแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธภาพ	ศูนย์การประเมิน: กิจกรรมเกมที่กระตุ้นให้นักเรียน แสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะการสร้างสัมพันธภาพ				
	1. เกมเก็บไข่ ย้ายรัง	2. เกมไข่ หลงทาง	3. เกมกระโดด ข้ามภูเขา	4. ภารกิจ ปกป้องเจ้าไข่	5. กิจกรรมทำ อะไรให้เจ้าเขตี
1. ด้านการสื่อสาร					
1.1 ผู้เรียนเข้าไปพูดคุยร่วมกับเพื่อนที่สนิท/รู้จัก และเพื่อนที่ไม่สนิท/ไม่รู้จัก					
1.2 ผู้เรียนแสดงความสนใจ รับฟังระหว่างที่เพื่อนกำลังพูดหรือทำกิจกรรมร่วมกัน					
1.3 ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้ภาษาและท่าทางที่สุภาพ	✓	✓	✓	✓	✓
1.4 ผู้เรียนไม่แสดงท่าทีก้าวร้าว ไม่ใช้คำพูดหยาบคาย หรือคำพูดที่ทำร้ายจิตใจ					
1.5 ผู้เรียนกล้าที่จะปฏิเสธ หรือบอกความรู้สึกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ตนเองรู้สึกไม่สบายใจได้					
2. ด้านการสร้างสัมพันธภาพ					
2.1 ผู้เรียนรู้จักให้ และแบ่งปันแก่เพื่อน					
2.2 ผู้เรียนรู้จักขอโทษและขอบคุณ					
2.3 ผู้เรียนรู้จักแสดงความคิดเห็นชื่นชมเพื่อนในเชิงบวก	✓	✓	✓	✓	✓
2.4 ผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น					
2.5 ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ยอมรับการถูกกลั่นแกล้ง					
3. ด้านการมีส่วนร่วมต่อสังคม					
3.1 ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนที่สนิท/รู้จัก และเพื่อนที่ไม่สนิท/ไม่รู้จัก โดยไม่สร้างความเดือดร้อน					
3.2 ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อเหตุผล และความต้องการที่แตกต่างของเพื่อน					
3.3 ผู้เรียนมีความเคารพต่อเหตุผล ความต้องการ และการตัดสินใจร่วมกันกับเพื่อน	✓	✓	✓	✓	✓
3.4 ผู้เรียนยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือคำติชมจากเพื่อน					
3.5 ผู้เรียนยอมรับผลของการกระทำของตนเองได้เมื่อทำผิดพลาดต่อเพื่อน					
4. ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม					
4.1 ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่มได้					
4.2 ผู้เรียนสามารถขอและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนในกลุ่มได้					
4.3 ผู้เรียนให้ความร่วมมือกับการทำกิจกรรม โดยไม่แสดงอาการไม่พอใจ หรือแสดงความก้าวร้าวระหว่างการทำกิจกรรม	✓	✓	✓	✓	✓
4.4 ผู้เรียนสามารถปรับบทบาทได้ตามสถานการณ์ เช่น เป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี					
4.5 ผู้เรียนสามารถร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้					

ตัวอย่างส่วนหนึ่งของแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ
สัมพันธ์ภาพแสดงใน Table 2

Table 2 The example of the relationship skills assessment
ตัวอย่างแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ

รายการประเมิน/ พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับพฤติกรรม			วันที่รายละเอียด ของพฤติกรรม
	0	1	2	
1. ด้านการสื่อสาร				
การแสดงท่าทางในการยอมรับและรับฟังผู้อื่น	☐ 0 นักเรียนไม่รับฟังหรือสนใจในสิ่งที่เพื่อนในกลุ่มกำลังพูด แสดงท่าทีเบื่อหน่าย หรือพูดแทรกระหว่างที่เพื่อนกำลังพูดอยู่	☐ 1 นักเรียนมีท่าทางรับฟัง แต่ก็ไม่ได้แสดงท่าทางใส่ใจเท่าที่ควร หรือฟังเฉยๆ แต่ไม่ได้มีปฏิกิริยาในการโต้ตอบ	☐ 2 นักเรียนแสดงท่าทีสนใจ และตั้งใจรับฟังเมื่อเพื่อนในกลุ่มกำลังแสดงความคิดเห็น อาจมีการซักถามบ้าง และยอมทำตามเป็นอย่างดี	
2. ด้านการสร้างความสัมพันธ์				
การแบ่งปัน	☐ 0 นักเรียนแสดงท่าทีนิ่งเฉย เมื่อมีเพื่อนมาขอแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่น	☐ 1 นักเรียนแสดงท่าทีลังเลใจที่จะแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้เพื่อน เช่น ทำเหมือนจะให้แต่ก็ไม่ได้ให้	☐ 2 นักเรียนแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ	
3. ด้านการมีส่วนร่วมต่อสังคม				
มีความเข้าใจต่อความแตกต่างของผู้อื่น	☐ 0 นักเรียนไม่สามารถเข้าใจ เหตุผล ความคิดเห็น และความต้องการที่แตกต่างของเพื่อนได้ โดยอาจแสดงออกผ่านการกระทำต่างๆ เช่น ไม่เข้าใจว่าทำไมเพื่อนถึงไม่ยอมทำตามที่ตนเองต้องการ ได้เสียง ทะเลาะกับเพื่อน ตะโกนโวยวาย หรือฟ้องครู	☐ 1 นักเรียนไม่ได้แสดงท่าทางว่าเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ในเหตุผล ความคิดเห็น และความต้องการที่แตกต่างของเพื่อน แต่ก็ไม่ได้แสดงท่าทางก้าวร้าวหรือแสดงความคิดเห็นในทางลบเช่นกัน	☐ 2 นักเรียนมีความเข้าใจต่อเหตุผล ความคิดเห็น และความต้องการที่แตกต่างของเพื่อน โดยแสดงท่าทางยอมรับ เช่น รับฟัง แสดงความคิดเห็นร่วมด้วย	
4. ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม				
การแก้ปัญหาด้วยกัน	☐ 0 เมื่อพบปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคร่วมกันในกลุ่ม นักเรียนไม่ได้ช่วยหาทางแก้ร่วมกันกับเพื่อน และอาจมีพฤติกรรมที่ทำให้กลุ่มเดือดร้อนมากขึ้น เช่น ก่อความวุ่นวาย กล่าวโทษผู้อื่น โวยวาย หรือทะเลาะกับเพื่อนในกลุ่ม	☐ 1 เมื่อพบปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคร่วมกันในกลุ่ม นักเรียนแสดงท่าทางว่าสามารถช่วยได้ แต่ก็ได้พยายามที่จะช่วยแก้ไขหรือทำจริงๆ หากไม่มีคนบอกให้ทำ แสดงท่าทีนิ่งเฉยต่อปัญหา	☐ 2 เมื่อพบปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคร่วมกันในกลุ่ม นักเรียนสามารถที่จะหาทางแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม และทำงานต่อไปได้	

ผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพแบบใช้ศูนย์การประเมิน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพโดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับจุดประสงค์ที่ต้องการประเมิน (IOC) รวมถึงลักษณะการใช้ภาษาและความถูกต้องของ

ภาษา ซึ่งพิจารณาจากรายการประเมินที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบจำนวน 24 รายการ ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่า แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ มีรายการที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67-1.00 (IOC > .50) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ในส่วนของคุณัยการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณา โดยแบ่งการพิจารณาเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 พิจารณาความสอดคล้องกับรายการพิจารณาจากภาพรวมของคุณัยการประเมิน จำนวน 6 รายการ และ ตอนที่ 2 พิจารณาความสอดคล้องการประเมินกิจกรรมในแต่ละคุณัยการประเมิน กับรายการพิจารณา จำนวน 7 รายการ ซึ่งผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่า ภาพรวมของคุณัยการประเมิน และการประเมินกิจกรรมในแต่ละคุณัยการประเมิน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 (IOC > .50) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คุณภาพที่แสดงให้เห็นว่าคุณัยการประเมินที่ได้ออกแบบไว้ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.1 ผู้วิจัยนำแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพแบบใช้คุณัยการประเมินไปทดลองใช้ จัดกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนเดียวกันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน เพื่อจำลองสถานการณ์ และสังเกตพฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในชั้นเรียน ผู้วิจัยทดลองใช้แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพกับนักเรียนเพียง 6 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำไปประเมินคุณภาพของเครื่องมือ และเก็บรายละเอียดการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยมีผู้ประเมินทั้งหมด 3 คน จากนั้นนำผลการประเมินที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Intraclass Correlation Coefficient) เพื่อเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) พบว่ามีค่าเท่ากับ .726 สรุปได้ว่า มีความเที่ยงสอดคล้องกันในระดับดี นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับรายการประเมินตามละเอียดที่ได้จากข้อมูลการสังเกตพฤติกรรม

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ และการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพโดยใช้คุณัยการประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

2.3.2 ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ทั้งหมด 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1) ทายซิ ทายซิ เขาเป็นอย่างไร 2) มาเป็นเพื่อนกันเถอะ 3) ใจเขา ใจเรา 4) ฉันดูแลเธอ เธอดูแลฉัน 5) คิดนะ คิดนะ ก่อนที่จะทำ 6) ฉันเป็นฉันและเธอเป็นเธอ 7) รวมพลังเราเป็นหนึ่งเดียว และ 8) รวมกันเราทำได้ โดยจัดกิจกรรมครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ช่วงเดือน มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 รวม 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คน ร่วมสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมเพื่อเก็บ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมตามสภาพจริงเพิ่มเติมในช่วงพักกลางวัน และช่วงก่อนกลับบ้าน เพื่อนำพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือจากช่วงเวลาการทำกิจกรรมมาพิจารณาร่วมด้วย

2.3.3 เมื่อสิ้นสุดการใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นแล้ว ผู้วิจัยประเมินนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วยแบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพแบบใช้คุณัยการประเมิน ซึ่งกิจกรรมในคุณัยการประเมินสำหรับการประเมินทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม เป็นกิจกรรมเดียวกัน

2.3.4 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม โดยคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบวิลคอกซัน (Wilcoxon Sign rank-test)

2.3.5 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกรายละเอียดคำอธิบายเชิงคุณลักษณะ เช่น ข้อความ คำพูด ลักษณะสีหน้า ท่าทาง ปฏิกริยา และการกระทำที่ต่อเนื่องของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อตรวจสอบข้อมูลเปรียบเทียบ ตีความข้อมูลที่ได้ นำมาจัดกลุ่มข้อความที่มีประเด็นเดียวกันไว้ด้วยกันเพื่อประเมินหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรณีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ และสรุปประเด็นที่ได้ เพื่อเปรียบเทียบกรณีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม

2.4 การปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรม หลังจากได้ทดลองใช้ และรับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ปรับลำดับของกิจกรรมเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยง และได้เปลี่ยนนิทานในบางกิจกรรม เนื่องจากพบว่าลักษณะของนิทานบางเรื่องมีความเป็นนามธรรมสูง ซึ่งอาจทำให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกนิทานใหม่เพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับรายละเอียดขั้นตอนของบางกิจกรรมให้มีความกระชับมากขึ้นโดยคำนึงถึงเป้าหมายและระยะเวลาในการทำกิจกรรม

ผลการวิจัย (Results)

งานวิจัยนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีสาระสำคัญดังนี้

1. แนวคิดและลักษณะสำคัญของชุดกิจกรรม: ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม

ออกแบบกิจกรรมโดยใช้แนวคิดของการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ โดยใช้การเล่านิทานเป็นสื่อกลางในการนำเข้าสู่เนื้อหาประกอบกับการใช้เทคนิคการเล่านิทานรูปแบบต่างๆ ร่วมกับการใช้กระบวนการของละครสร้างสรรค์เพื่อให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ท่าทาง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านการแสดงละครจากเรื่องราวของนิทานที่ได้รับฟัง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ และสังเกตการณ์ในระหว่างการดำเนินการจัดกิจกรรมให้นักเรียน

2. วัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม: ชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ สามารถสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีส่วนร่วมต่อสังคม และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้

3. กิจกรรมในชุดกิจกรรม: ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ตามขั้นตอนของการเล่านิทานที่ได้นำมาผสมผสานกับการใช้ละครสร้างสรรค์

Table 3 The Structure of the activity package

ตัวอย่างโครงสร้างชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ฯ

กิจกรรม	นิทานที่ใช้	สรุปกิจกรรม	เทคนิคการเล่านิทานที่ใช้
1. มาเป็นเพื่อนกันเถอะ: ส่งเสริมการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยวาจา	เพื่อนใหม่ ของหนูพินา	กิจกรรมเริ่มด้วยการเคลื่อนไหวและประกอบจังหวะ เพลง “สวัสดี วันนี้นะเราพบกัน” ให้นักเรียนละลายพฤติกรรมและทำความรู้จักกัน เพื่อนำเข้าสู่การเล่านิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ (Creative movement) จากนั้นให้นักเรียนจับกลุ่ม แสดงละครสร้างสรรค์ หลังการแสดงครูชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดในประเด็น “การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่ไม่สนิทหรือไม่รู้จัก”	การใช้ภาพประกอบร่วมกับการใช้หุ่นนิ้ว
2. ทายซิ ทายซิ เขาเป็นอย่างไร: ส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองเพื่อสื่อสารและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม	กบซ่าหน้าบูด	กิจกรรมเริ่มด้วยเกม “การดออารมณ์” ให้นักเรียนแสดงอารมณ์ตามการ์ดที่ได้และให้เพื่อนทายว่าตอนนี้กำลังแสดงอารมณ์แบบไหน เพื่อนำเข้าสู่การเล่านิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์โดยให้นักเรียนจินตนาการว่าตัวเองเป็นกบที่อยู่ในบึง จากนั้นให้นักเรียนจับกลุ่มแสดงละครสร้างสรรค์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่ต้องชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดหลังการแสดงคือ “การเข้าใจและการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเอง”	การใช้หนังสือนิทานประกอบร่วมกับการใช้วัสดุใกล้ตัว
3. ฉันทูแลเธอ เธอดูแลฉัน: ส่งเสริมการดูแลและแบ่งปันแก่ผู้อื่น	วันเยี่ยมไข้ เอมอส แมคคีย์	กิจกรรมเริ่มด้วยเกม “ปริศนาค่ากลอน” ให้นักเรียนทายว่าสัตว์ที่อยู่ในบทกลอน คือตัวอะไรเพื่อนำเข้าสู่การเล่านิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยการเคลื่อนไหวและประกอบจังหวะโดยให้นักเรียนจินตนาการเป็นสัตว์ต่างๆ จากนั้นให้นักเรียนจับกลุ่ม แสดงละครสร้างสรรค์ หลังการแสดงครูชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดในประเด็น “การดูแลและแบ่งปันแก่ผู้อื่น”	การใช้หนังสือนิทานเป็นสื่อประกอบการเล่าร่วมกับการใช้หุ่นกระดาษ
4. ใจเขา ใจเรา: ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่กั้นแกล้ง	ความลับ ของอลัน	กิจกรรมเริ่มด้วยการถามตอบ “ความลับของอลัน คืออะไรกันนะ?” เพื่อนำเข้าสู่การเล่านิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ โดยให้นักเรียนจินตนาการทำท่าเป็นตัวละครต่างๆ จากนั้นนักเรียนจับกลุ่มแสดงละครสร้างสรรค์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่จะต้องชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดหลังการแสดง คือ “การกั้นแกล้งเป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำ และควรทำอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดการกั้นแกล้ง”	การใช้เทคนิคการเล่าแบบเลียนเสียง
5. คิดนะ คิดนะ ก่อนที่จะทำ: ส่งเสริมการตระหนักถึงผลจากการกระทำของตนเองที่อาจส่งผลต่อผู้อื่น	เต่าสองตัวกับ หมีพวกหนึ่งใบ	กิจกรรมเริ่มด้วยการทำงานศิลปะ “พับหมีคนคนละใบ” สมาชิก และนำหมีพวกที่พับไปใช้ในการแสดง เพื่อนำเข้าสู่การเล่านิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยเกม “กระจกเงา” (Mirrors game) โดยเป็นเกมที่ให้นักเรียนทำท่าทางเลียนแบบเพื่อนเหมือนกับกำลังส่องกระจกอยู่ จากนั้นครูให้นักเรียนจับคู่ แสดงละครสร้างสรรค์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่จะต้องชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดหลังการแสดงคือ “การตระหนักถึงการกระทำของตนเองที่อาจทำให้เกิดปัญหาต่อผู้อื่นได้”	การใช้ภาพประกอบแบบคามิชิโบ***

Table 3 The Structure of the activity package (cont.)

ตัวอย่างโครงสร้างชุดกิจกรรมการเล่นิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ฯ

กิจกรรม	นิทานที่ใช้	สรุปกิจกรรม	เทคนิคการเล่นิทานที่ใช้
6. ฉันเป็นฉันและเธอเป็นเธอ: ส่งเสริมการเข้าใจและยอมรับ ในตัวตนของตนเอง และ ความแตกต่างของผู้อื่น	วิธีเป็นสิ่งโต	กิจกรรมเริ่มด้วยเกมวาดรูปใบ้คำ “เจ้าป่ามาแล้ว” ให้เพื่อนทายว่าสิ่งใดที่วาดเป็น สิ่งโตแบบไหน เพื่อนำเข้าสู่การเล่นิทานและพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ เมื่อพร้อมแล้วให้นักเรียนแสดงละครสร้างสรรค์ หลังการแสดงครูชวนนักเรียน อภิปรายและสะท้อนคิดในประเด็น “การเข้าใจความแตกต่างและการยอมรับตัวตน”	การใช้หุ่นเงา ประกอบ
7. รวมพลังเราเป็นหนึ่งเดียว: ส่งเสริมการเข้าใจความแตก ต่าง มองข้ามความขัดแย้ง และเรียนรู้วิธีการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	สงคราม ขนมหวาน	กิจกรรมเริ่มด้วยเกม “ลูกเต๋าจับคู่ขนมหวาน” เพื่อให้นักเรียนรู้จักขนมไทยและขนม ฝรั่งก่อนนำเข้าสู่การเล่นิทาน และพูดคุยเชื่อมโยงเรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้ เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วยเกม “ผอยทอง” โดยนักเรียนต้อง พูดคำว่า “ผอยทอง” ประกอบกับใช้น้ำเสียงและท่าทางตามคำสั่ง เมื่อพร้อมแล้ว ให้นักเรียนจับกลุ่ม แสดงละครสร้างสรรค์ ซึ่งประเด็นสำคัญที่จะต้องชวนนักเรียน อภิปรายและสะท้อนคิดหลังการแสดง คือ “การมองข้ามความขัดแย้งและร่วมมือกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ”	การใช้ ภาพประกอบ แบบคามิชิโบ***
8. รวมกันเราทำได้: ส่งเสริมการเรียนรู้และ การแก้ปัญหาในการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม	ประกาศาร กับหิ้งห้อย ตัวน้อย	กิจกรรมเริ่มด้วยการให้นักเรียนดูภาพประกาศารและหิ้งห้อย และพูดคุยถามตอบ ว่าคืออะไร และมีสิ่งใดที่เหมือนกัน เพื่อนำเข้าสู่การเล่นิทานและพูดคุยเชื่อมโยง เรื่องราวกับตัวนักเรียน และให้เตรียมความพร้อมก่อนการแสดงและอุ่นเครื่องด้วย การเคลื่อนไหวและประกอบจังหวะเพลง “หิ้งห้อยตัวน้อย” จากนั้นให้นักเรียนแสดง ละครสร้างสรรค์ หลังการแสดงครูชวนนักเรียนอภิปรายและสะท้อนคิดในประเด็น “การทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาร่วมกัน”	การใช้หุ่นเงา ประกอบ

หมายเหตุ *** คามิชิโบ (Kamishibai) คือ ศิลปะการเล่าเรื่องประกอบภาพของญี่ปุ่น ด้วยการเลื่อนเปลี่ยนแผ่นภาพไปที่ละภาพ ซึ่งด้านหลังของแผ่นภาพ
จะมีคำบรรยายเรื่องราวไว้ให้สำหรับผู้เล่า เหมาะสำหรับนิทานที่มีเนื้อเรื่องค่อนข้างยาว

ทุกกิจกรรมใช้เทคนิคละครสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) แสดงตาม
คำบรรยายของครูหรือผู้นำกิจกรรม ให้นักเรียนแสดงตามบทบาทที่
ครูบรรยาย โดยครูบรรยาย และพากย์เสียงตัวละคร โดยครูมี
การเว้นจังหวะให้นักเรียนได้แสดงต้นสดด้วยตนเอง 2) แสดง
ตามโครงเรื่องเดิม แต่ปรับบทบาท หรือสถานการณ์บางอย่าง
เพื่อกระตุ้นจินตนาการของเด็ก ครูเป็นผู้บรรยายเกริ่นนำ และ
ปรับสถานการณ์ให้เด็กมีโอกาสได้แสดงต้นสดคำพูดของตัว
ละครได้ตามอิสระ 3) แสดงตามโครงเรื่องเดิม แต่ให้อิสระแก่
นักเรียนในการแสดงอย่างสร้างสรรค์ครูเป็นผู้บรรยายเกริ่นนำ
จากนั้นให้นักเรียนแสดงต้นสดตามจินตนาการได้อย่างอิสระ

ในระหว่างการทำกิจกรรม ผู้สอนจะประเมินโดยใช้การ
สังเกตพฤติกรรมที่มีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียน
โดยในแต่ละกิจกรรมแบ่งการสังเกตตามองค์ประกอบ 4 ด้าน
ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพ 3) ด้าน
การมีส่วนร่วมต่อสังคม และ 4) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม: แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอน
5 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจูงใจก่อนเล่า: ครูกระตุ้นและจูงใจ เตรียม
ความพร้อมให้นักเรียนเกิดสมาธิและความสนใจก่อนการฟัง

นิทาน โดยอาจใช้การตั้งคำถาม เกม การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์
การใช้ท่าใบ้ การร้องเพลง เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่องราวของนิทาน
ขั้นที่ 2 การเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมโยง: เป็นขั้นของการใช้
กิจกรรมการเล่นิทานเพื่อเชื่อมโยงไปสู่เรื่องราวที่จะใช้ในการ
แสดงละครสร้างสรรค์ โดยครูมีบทบาทในการเลือกใช้เทคนิค
และวิธีการประกอบการเล่าในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เด็กเกิด
ความเข้าใจและความสนใจมากขึ้นได้ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ
2.1) ครูเล่านิทานที่มีสาระเกี่ยวกับการมีน้ำใจ การแบ่งปัน
การช่วยเหลือผู้อื่น การขอบคุณ ขอโทษ และให้อภัยผู้อื่น ฯลฯ
โดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการเล่า 2.2) ครูสร้างบทสนทนา
ตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด สังเกต และทำความเข้าใจ
เกี่ยวกับการกระทำหรือนิสัยของตัวละครในเรื่องและเชื่อมโยง
ไปสู่ตัวนักเรียน

ขั้นที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนแสดงละคร: หลัง
จากฟังนิทานจบ ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายพูดคุยความ
รู้สึกเกี่ยวกับเนื้อเรื่องของนิทาน และสรุปความเข้าใจในนิทาน
อีกครั้งเพื่อลำดับเนื้อเรื่อง จากนั้นครูแบ่งกลุ่มและให้นักเรียน
เข้ากลุ่มเตรียมตัวก่อนที่จะแสดงให้นักเรียนช่วยกันวางแผนจัด
เตรียมละครสร้างสรรค์ ร่วมกันตัดสินใจในการเลือกบทบาทตัว

ละคร จัดลำดับการแสดง และเลือกอุปกรณ์ที่จะใช้ในการแสดง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 4 การแสดงละครจากเรื่อง: นักเรียนร่วมกันแสดงละครสร้างสรรค์จากนิทานเรื่องที่ได้ฟังไปตามที่ได้มีการจัดเตรียมไว้ โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะอาด แนะนำแนวทาง และสังเกตการณ์นักเรียนในระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อให้ความช่วยเหลือและประเมินพฤติกรรมของนักเรียน แต่จะต้องไม่เข้าไปก้าวก่ายดูแลหรือควบคุมการแสดงมากเกินไปจนขาดอิสระ

ขั้นที่ 5 การสรุปและสะท้อนความคิด: ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่าการแสดงละครสร้างสรรค์ที่ได้แสดงไปนั้น มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ และสะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้จากบทบาทตัวละครที่นักเรียนได้แสดง โดยครูมีหน้าที่ในการตั้งคำถามและกระตุ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และสะท้อนคิดว่าได้ค้นพบอะไรเกี่ยวกับตนเองและเพื่อน และเชื่อมโยงไปสู่เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

Table 4 The example of activity in the package

ตัวอย่างกิจกรรมในชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 6	นิทานที่ใช้	ขั้นตอนกิจกรรม
<p>“ฉันเป็นฉันและเธอเป็นเธอ”: กิจกรรมนี้มุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล เน้นให้เข้าใจและยอมรับถึงความแตกต่างของคนแต่ละบุคคล ทั้งด้านความคิดเห็น เหตุผล และมุมมองที่แตกต่างกันในขณะเดียวกันก็เข้าใจสิทธิของตนเอง กล่าวที่จะปฏิเสธ แสดงจุดยืน และยอมรับการเป็นตัวเองได้</p> <p>จุดประสงค์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ตระหนักถึงความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกันของเพื่อน 2. เพื่อให้เข้าใจ เคารพ และยอมรับในสิทธิเหตุผล ความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างของเพื่อน 3. เพื่อให้สามารถกล้าปฏิเสธสิ่งที่ตนเองไม่ชอบและไม่อยากทำได้ 	<p>วิธีเป็นสิงโต</p> <p>เรื่องย่อ: เล่นเนิร์ดเป็นสิงโตที่แสนสุขภาพและอ่อนโยน ชอบเดินเล่น ยัมเพลง และแต่งกลอน ซึ่งแตกต่างจากสิงโตทั่วไปที่ปกติจะต้องดุร้ายและโหดเหี้ยม วันหนึ่งเล่นเนิร์ดได้พบกับเจ้าเปิดแมเรียน และได้เป็นเพื่อนกัน ซึ่งทำให้กลุ่มสิงโตจอมโหดไม่ยอมรับและบอกว่าการเป็นสิงโตจริงๆ ได้ คือ จะต้องดุร้ายและต้องกินเจ้าเปิดแมเรียนเข้าไป แต่เล่นเนิร์ดปฏิเสธและคิดว่า การเป็นสิงโตไม่ได้มีแค่ทางเดียวเท่านั้น</p>	<p>ขั้นที่ 1 การจูงใจก่อนเล่า: ครูตั้งคำถามเกริ่นนำเกี่ยวกับสิงโตเพื่อนำเข้าสู่เกม “เจ้าปามาแล้ว” เช่น <i>นักเรียนรู้จักสิงโตไหม สิงโตมีลักษณะหน้าตาเป็นอย่างไร</i> จากนั้นเริ่มเล่นเกมโดยให้นักเรียนวาดรูปหน้าตาสิงโตในแบบของตัวเอง แล้วให้ทุกคนโชว์ผลงานพร้อมกับทำหน้าที่เหมือนกับสิงโตที่ตัวเองวาดทีละคน โดยให้เพื่อนจะต้องทายว่าตอนนี้กำลังทำหน้าที่แบบไหนหรือรู้อะไรอย่างไร เช่น หัวเราะ มีความสุข โกรธ โมโห กลัว ฯลฯ</p> <p>ขั้นที่ 2 การเล่าเรื่องเพื่อเชื่อมโยง: เล่านิทานเรื่อง “วิธีเป็นสิงโต” ใช้เทคนิคการเล่านิทานโดยใช้หุ่นเงาประกอบ เพื่อให้ตัวละครดูมีชีวิตและการเคลื่อนไหวเพราะลักษณะของเนื้อเรื่อง บรรยายจากบุคลิกตัวละครในนิทานค่อนข้างนิ่ง หลังเล่านิทานจบ ครูสร้างบทสนทนาเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวไปสู่ตัวนักเรียน โดยครูตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด สังเกต และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำหรือนิสัยของตัวละคร</p> <p>ขั้นที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดงละคร: ให้นักเรียนจับกลุ่ม จากนั้นครูดำเนินกิจกรรมให้เคลื่อนไหวก่อนเล็กน้อย เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรม ให้ครูบอกจังหวัดการเดินประกอบกับบรรยายให้เด็กจินตนาการตาม เช่น “ตอนนี้เรากำลังอยู่ในทุ่งหญ้าสะวันนา เรากำลังย้ายเข้าอยู่บนพื้นที่หญ้าแห้งๆ ค่อยๆ เดินเขย่งขึ้น ลง ซ้ำๆ ต่อไป...ตอนนี้ทุกคนกลายเป็นสิงโตตัวใหญ่ มีเขี้ยวเยอะ มีเล็บยาวๆ ค่อยๆ เดินช้าๆ จากนั้นทุกคนยืนขึ้น แล้วกลายเป็นสิงโตใจดี มีขนฟูๆ ดูนุ่มนวล น่ารัก ค่อยๆ เดิน และนั่งลงช้าๆ..” จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเตรียมตัวและวางแผนก่อนออกมาแสดง โดยครูอนุญาตให้นักเรียนซักซ้อมบทบาทคร่าวๆ เพื่อให้สามารถลำดับเนื้อเรื่องได้ และสามารถแสดงละครเรื่องได้</p> <p>ขั้นที่ 4 การแสดงละครจากเรื่อง: ครูลำดับกลุ่มที่จะแสดงก่อนและหลัง โดยครูเลือกใช้เทคนิคละครสร้างสรรค์ได้ตามความเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเนื้อเรื่อง “วิธีเป็นสิงโต” ที่สามารถนำมาใช้แสดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตอนที่สิงโตเล่นเนิร์ดพบกับเจ้าเปิดแมเรียนครั้งแรก - ตอนที่เล่นเนิร์ดและแมเรียน ช่วยกันคิดว่าเราควรจะทำอย่างไรกันดี - ตอนที่เล่นเนิร์ดและแมเรียนไปบอกกลุ่มสิงโตอันธพาลว่าวิธีเป็นสิงโตไม่ได้มีเพียงวิธีเดียว <p>ขั้นที่ 5 การสรุปและสะท้อนความคิด: หลังจากทุกกลุ่มแสดงละครสร้างสรรค์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูตั้งประเด็นพูดคุยให้นักเรียนสะท้อนความคิดที่ได้จากบทบาทที่ได้แสดงไป เช่น</p> <p>“นักเรียนคิดว่าตัวละครที่นักเรียนได้แสดง มีนิสัยอย่างไร รู้อะไรอย่างไรเมื่อได้แสดงเป็นตัวละครตัวนี้” “ถ้านักเรียนพบเหตุการณ์แบบสิงโตเล่นเนิร์ด นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำอย่างไร” “นักเรียนคิดว่าเล่นเนิร์ดกับกลุ่มสิงโต มีอะไรที่เหมือนกันบ้าง และมีอะไรที่แตกต่างกันบ้าง”</p> <p>จากนั้นครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปและสะท้อนคิดสิ่งที่ได้ค้นพบเกี่ยวกับตนเองและเพื่อนจากการแสดงละครสร้างสรรค์</p>

5. แนวทางการใช้ชุดกิจกรรม: ครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจสามารถนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมชุมนุม ชมรม ทั้งนี้ โดยผู้สอนสามารถนำชุดกิจกรรมไปปรับใช้ในส่วนของเทคนิคละครสร้างสรรค์ที่ใช้ในกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยหรือลักษณะของนักเรียนได้ โดยในการนำชุดกิจกรรมไปใช้ ไม่ควรเปลี่ยนนิทานในชุดกิจกรรม เนื่องจากเป็นนิทานที่ได้รับการคัดเลือกและพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว อีกทั้งเนื้อเรื่องของนิทานที่ได้คัดเลือกไว้นั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นในการนำเรื่องราวมาออกแบบกิจกรรมให้เกิดความสอดคล้องสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอน ซึ่งอาจมีผลต่อการเกิดทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนได้

6. แนวทางการประเมินผล: การประเมินผลมุ่งเน้นการประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การประเมินผลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประเมินผลสรุป (Summative assessment) โดยใช้แบบประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพโดยใช้ศูนย์การประเมิน ทั้งหมด 5 ศูนย์การประเมิน และ 2) การประเมินระหว่างการทำกิจกรรม (Formative assessment) โดยบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่เกิดขึ้น

ระหว่างการทำกิจกรรม โดยนำรายละเอียดตัวบ่งชี้พฤติกรรมจากรายการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพมาใช้ประกอบการสังเกต บันทึกรายละเอียดคำอธิบายเชิงคุณลักษณะ เช่น ข้อความ คำพูด ลักษณะสีหน้า ท่าทาง ปฏิกริยาและการกระทำที่มีต่อเพื่อนของนักเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเล่นิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

1. ผลการเปรียบเทียบการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม: พบว่า คะแนนทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามองค์ประกอบแต่ละด้านพบว่าหลังการใช้ชุดกิจกรรมนักเรียนมีคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่พบว่า ในด้านที่ (4) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นจากก่อนการใช้ชุดกิจกรรม แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Table 5 The result of differences in relationship skills scores before and after using the activity package
ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนเรียน			หลังเรียน			z	p
	Median	\bar{X}	S.D.	Median	\bar{X}	S.D.		
1. คะแนนรวมการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ (200 คะแนน)	137.00	141.31	31.91	179.00	177.00	15.34	-2.517	.006*
2. คะแนนการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพแยกตามองค์ประกอบ (ด้านละ 50 คะแนน)								
2.1 ด้านการสื่อสาร	35.00	35.15	8.75	48.00	47.62	2.60	-3.078	.001*
2.2 ด้านการสร้างความสัมพันธ์	29.00	29.31	7.35	40.00	39.38	4.48	-2.727	.003*
2.3 ด้านการมีส่วนร่วมต่อสังคม	33.00	36.69	8.65	46.00	44.69	7.35	-2.133	.017*
2.4 ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม	43.00	40.15	9.50	47.00	45.15	5.73	-1.296	.098

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

2. ผลการเปลี่ยนแปลงของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: หลังการใช้ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพเปลี่ยนแปลงไปทั้งในระยะก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมปรากฏให้เห็นถึงพฤติกรรมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนสอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1

การสื่อสาร ด้านที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมต่อสังคม และด้านที่ 4 การทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยองค์ประกอบที่นักเรียนแต่ละกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ดังนี้

นักเรียนที่มีปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์ เริ่มปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีขึ้น เรียนรู้ความแตกต่างของเพื่อน รวมถึง

เรียนรู้การทำงานร่วมกันโดยมีพฤติกรรมก่อความขัดแย้ง เนื่องจากเกิดการยอมรับภายในกลุ่มมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านที่ 1-4 ในขณะที่นักเรียนที่ค่อนข้างเก็บตัวหรือขี้อาย มีความกล้าพูด กล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยทำงานกับกลุ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านที่ 1-3 และนักเรียนที่มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเลิศสามารถสร้างสัมพันธ์และเข้าผู้อื่นได้อย่างดี สามารถมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รวมถึงช่วยเหลือดูแลเพื่อนในกลุ่มที่แม้อาจพบปัญหาที่สามารถชวนเพื่อนพูดคุยและหาทางแก้ไขร่วมกันได้อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านที่ 1 การสื่อสาร ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมต่อสังคม และด้านที่ 4 การทำงานร่วมกันเป็นทีม

อภิปรายผล (Discussions)

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับชุดกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น

ชุดกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับการใช้ละครสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน เน้นการลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และพยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) (Khammanee, 2012) และมีลักษณะเป็นกิจกรรมแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยในทุกขั้นตอนของกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม และเกิดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่อาจสนิทและไม่สนิท รู้จักและไม่รู้จัก ทำให้เกิดการสื่อสารพูดคุยสร้างความสัมพันธ์จากการเรียนรู้เรื่องราวและรู้สึกของผู้อื่นผ่านตัวละครในนิทาน สะท้อนออกมาด้วยการลงมือปฏิบัติในรูปแบบของการแสดงละครสร้างสรรค์ โดยพบว่า ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัดในกระบวนการทำงานร่วมกันในกิจกรรมขั้นที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดงละคร เนื่องจากนักเรียนต้องจับกลุ่มเพื่อวางแผน ปรึกษาพูดคุย แบ่งบทบาทหน้าที่ และตัดสินใจร่วมกัน เมื่อเกิดปัญหาภายในกลุ่ม เนื่องจากเพื่อนในกลุ่มไม่สามารถตกลงเลือกตัวละครได้ นักเรียนมีการสะท้อนวิธีการในการรักษาสัมพันธ์ภาพ และมีวิธีการแก้ปัญหาโดยยังรักษาน้ำใจของเพื่อนในกลุ่มได้ โดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้ที่เป็นคนกลางในการเชื่อมโยงและช่วยไกล่เกลี่ย เพื่อหาวิธีระดมสมองได้อย่างสันติ ยกตัวอย่างเช่น ให้เป่ายางลบ หรือโน้มหน้าใจเพื่อนที่มีปัญหาโดยให้เหตุผลว่าใครควรจะแสดงเป็นตัวละครใดมากกว่ากัน หรือหากไม่สามารถตกลงกันได้ อาจลองปรับให้มีตัวละครเพิ่มเติมขึ้นมาได้หรือไม่ เพื่อให้เพื่อนสามารถแสดงเป็นตัวละครนี้ได้ทั้งคู่ สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Azlina et al. (2021) ซึ่งได้นำละครสร้างสรรค์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่าในฐานะผู้แสดงละครสร้างสรรค์ เด็กๆ จำเป็นต้องแสดงบทบาทของผู้อื่น เรียนรู้และเข้าใจความละเอียดอ่อนต่อปัญหาและค่านิยมของบุคคลที่แตกต่างไปจากตนเอง ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้นักเรียนในกลุ่มจะมีปัญหาและอาจจะเกิดความรู้สึกผิดหวังจากการไม่ได้แสดงบทบาทที่ต้องการ แต่ก็เกิดการยอมรับในผลการตัดสินใจร่วมกัน เกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้นว่าอาจไม่ถนัดกับบทบาทนั้นเท่ากับให้เพื่อนแสดง ซึ่งสอดคล้องกับ McCaslin (2000) ที่กล่าวว่าละครสร้างสรรค์มีบทบาทในการพัฒนาทักษะทางสังคมด้วยการทำงานเป็นกลุ่มและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ละครสร้างสรรค์ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม การยอมรับตนเอง การยอมรับผู้อื่น และการแบ่งปันกับผู้อื่น ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้ปลดปล่อยอารมณ์และมีโอกาสพัฒนาทักษะทางสังคมในสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นอันตราย

2. ประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับผลการใช้ชุดกิจกรรมที่มีต่อทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

ผลการเปลี่ยนแปลงของทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยการมีทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพในด้านที่ 1) ด้านการสื่อสาร 2) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ และ 3) ด้านการมีส่วนร่วมต่อสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 แต่พบว่าในด้านที่ 4) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม สูงขึ้นแต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สืบเนื่องจากการประเมินทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพหลังทำกิจกรรม มีนักเรียน 2 คน ที่มีคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ ด้านที่ 4) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ลดลงหลังการทำกิจกรรม โดยเป็นเด็กชาย A และเด็กหญิง B ซึ่งมีปัญหาในการทำงานร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่มเหมือนกัน แต่มีลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาปรากฏออกมาแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมก้าวร้าวจากการถูกปฏิเสธจากเพื่อน (Rejected aggressive children) กับภาวะหลงตัวเอง (Narcissism)

จากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรม พบว่า ในขณะที่ทำกิจกรรมในศูนย์การประเมิน เด็กชาย A ต้องการเล่นเกมให้ชนะ แต่เมื่อกลุ่มของตนเองแพ้ และเพื่อนในกลุ่มไม่ได้ให้ความสนใจความคิดเห็นของตน เด็กชาย A จึงเกิดอารมณ์โมโหและรู้สึกไม่พอใจ ทำให้มีท่าทีและพฤติกรรมที่ค่อนข้างก้าวร้าวมากขึ้น แม้จะเปลี่ยนกลุ่มใหม่ ก็ยังแสดงพฤติกรรมไม่พอใจออกมาให้เห็นบ่อยครั้ง โดยพบว่า เป็นลักษณะพฤติกรรมทางจิตวิทยาในกลุ่มเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากถูกปฏิเสธการยอมรับ

จากเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hubbard (2001) ที่ระบุว่าเด็กที่ถูกปฏิเสธจากเพื่อนมักแสดงความรู้สึกโกรธผ่านทางสีหน้าและวาจา มากกว่าเด็กที่เล่นเกมแพ้วตามปกติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Coie (2004) และ Guerra et al. (2004) ที่ระบุว่าเด็กผู้ชายที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว (Rejected aggressive boys) จะมีลักษณะพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในห้องเรียน อีกทั้งมีอาการที่หงุดหงิดขี้โมโหง่าย และยากที่จะจัดการให้สงบลงได้ ทำให้มีแนวโน้มที่จะใช้อารมณ์ที่โมโหนั้นไปรังแกกับเพื่อนทั้งในลักษณะการกระทำทางกายและคำพูด สุดท้ายเด็กที่ถูกปฏิเสธจากเพื่อนในลักษณะนี้มักจะขาดทักษะในการเข้าสังคมในเรื่องของการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อน ทั้งนี้ในการป้องกันปัญหาการถูกปฏิเสธจากเพื่อน ควรส่งเสริมให้เด็กเกิดความเคารพและเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) จากงานวิจัยของ Jiang et al. (2015) พบว่าการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองจะช่วยให้เด็กสามารถก้าวข้ามปัญหา และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นในการปรับปรุงกิจกรรมควรเพิ่มเติมรายละเอียดในขั้นที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง โดยอาจมีเกมหรือภารกิจที่ทำให้นักเรียนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าสามารถทำได้และเกิดความภูมิใจในตนเอง

ในขณะที่เด็กหญิง B จากบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในช่วงแรกของการทำกิจกรรมศูนย์การประเมิน พบว่ามีลักษณะของการเป็นผู้นำ ดูแลเพื่อนในกลุ่มเป็นอย่างดี โดยแตกต่างจากเด็กชาย A ในส่วนที่เด็กหญิง B ได้รับการยอมรับและเกรงใจจากเพื่อนในกลุ่มมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามจากการประเมินในช่วงหลัง พบว่า เด็กหญิง B อยากเอาชนะมากขึ้น จึงแสดงท่าทางเจ้ากี้เจ้าการ พยายามควบคุม และดูแลเพื่อนในกลุ่มมากเกินไป โดยไม่ได้สังเกตหรือสนใจความเห็นหรือความต้องการของเพื่อน ทำให้เพื่อนเริ่มรู้สึกไม่พอใจ มีท่าทีเบื่อหน่ายต่อต้าน และเริ่มแสดงความคิดเห็นเชิงลบกับเด็กหญิง B มากขึ้น ส่งผลให้บรรยากาศของกลุ่มตึงเครียดและไม่ดำเนินไปด้วยดีเหมือนในช่วงแรก ซึ่งพฤติกรรมของเด็กหญิง B มีลักษณะที่เป็นปัญหา คือ อยากเป็นผู้นำ เชื่อมมั่นในตนเองสูงว่าทำได้ดีที่สุด แต่ไม่ได้รับใจหรือตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่นเท่าที่ควร และไม่ได้เป็นผู้ตามที่ดี ซึ่งพฤติกรรมลักษณะนี้เรียกว่า “ภาวะหลงตัวเอง” (Narcissism) จากงานวิจัยของ Brummelman et al. (2021) ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของภาวะหลงตัวเองกับการเป็นผู้นำในเด็ก พบว่า เด็กที่มีระดับความหลงตัวเองค่อนข้างสูงมักจะไม่ได้เป็นผู้นำ แม้ว่าเมื่อเข้าไปทำงานกับกลุ่มแล้ว อาจจะได้เป็นผู้ตามที่ดีมากก็ตาม โดยจากทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน กล่าวว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กอายุระหว่าง 6-12 ปี อยู่ในขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ - ความรู้สึกด้อย (Industry vs Inferiority) ซึ่งเป็นวัยที่มีความต้องการที่จะทำอะไรอยู่เสมอไม่เคยว่าง เด็กวัยนี้มักจะภูมิใจว่าทำอะไรได้ผู้ใหญ่

จะต้องพยายามช่วยให้เด็กได้รับผลสัมฤทธิ์ ให้เขารู้ว่ามีความสามารถ (Erikson, 1968 as cited in Kowtrakul, 2022) ทั้งนี้ในควรส่งเสริมเด็กในลักษณะนี้ให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ León-Jiménez et al. (2020) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมิตรภาพในเด็กโดยใช้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าการส่งเสริมมิตรภาพและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ปลอดภัย เอื้อต่อการสนับสนุนและการแบ่งปันซึ่งกันและกัน รวมถึงช่วยลดพฤติกรรมรุนแรงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อีกด้วย ดังนั้นในการปรับปรุงกิจกรรมควรมีการเพิ่มเติมรายละเอียดในขั้นที่ 4 การแสดงละครจากเรื่อง มีการสลับบทบาทตัวละคร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจมุมมองของเพื่อนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำชุดกิจกรรมไปใช้

1. ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ครูหรือผู้ที่สนใจนำชุดกิจกรรมไปใช้ควรทำความเข้าใจและเตรียมความพร้อมเพื่อให้งานกิจกรรมเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เช่น การทบทวนลำดับขั้นตอนการเชื่อมโยงกับอุปกรณ์ที่จะใช้ การเตรียมคำถามในการนำเสนอ เป็นต้น

2. ในการจัดกิจกรรม ทำที่และบทบาทของผู้สอนมีผลต่อการเกิดของพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมาก โดยเฉพาะในระหว่างที่นักเรียนต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หากผู้สอนควบคุมดูแลการทำงานของนักเรียนมากเกินไป อาจทำให้นักเรียนไม่กล้าที่จะแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกที่แท้จริงให้เห็น ผู้สอนจึงมีหน้าที่หลักเป็นผู้สังเกตการณ์ อำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนพบปัญหาในกลุ่ม ผู้สอนควรให้คำแนะนำที่ทำให้ให้นักเรียนต้องช่วยกันคิดและแก้ปัญหา และเป็นตัวกลางช่วยเชื่อมโยงเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าหากันได้อย่างละมุนละม่อม โดยอาจเป็นผู้เปิดประเด็นสนทนาให้กับนักเรียนในช่วงเริ่มต้นของกิจกรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมในตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสร้างสัมพันธภาพเพิ่มเติม เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การมีภาวะผู้นำ (Leadership) เพื่อวิเคราะห์ขยายผลไปสู่ปัจจัยสนับสนุนและนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติม

2. ควรศึกษาจำแนกประเภทนักเรียนตามกลุ่ม เพื่อออกแบบกิจกรรมการเล่านิทานร่วมกับละครสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กที่แตกต่างกัน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้น

องค์ประกอบต่างๆ ให้ครบถ้วนเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม
ซึ่งอาจนำไปต่อยอดสู่การส่งเสริมทักษะสังคมได้

■ เอกสารอ้างอิง (References)

- Azlina, S., Ahmad, M. F., & Abdullah, Z. (2021). Creative Drama as a teaching tool in the classroom. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(3), 1-6. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v11-i3/8912>
- Brummelman, E., Nevicka, B., & O'Brien, J. M. (2021). Narcissism and leadership in children. *Psychological Science*, 32(3), 354-363. <https://doi.org/10.1177/0956797620965536>
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning [CASEL]. (2017). *Sample teaching activities to support core competencies of social and emotional learning*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning. CASEL. <https://www.casel.org/wp-content/uploads/2017/08/Sample-Teaching-Activities-to-Support-Core-Competencies-8-20-17.pdf>
- Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning [CASEL]. (2019). *What is SEL?*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning. CASEL. <https://casel.org/casel-sel-framework-11-2020/>
- Chungwiwaatthanaphon, P. (2004). *La khon sangsan samrap dek* [Creative Drama for Children]. Institute of Academic Development.
- Coie, J. D. (2004). The impact of negative social experiences on the development of antisocial behavior. In J. B. Kupersmidt & K. A. Dodge (Eds.), *Children's peer relations: From development to intervention* (243-267). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10653-013>
- Gestwicki, C. (2014). *Developmentally appropriate practice: Curriculum and development in early education* (5th ed). Wadsworth.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2014). *Beginnings and beyond: Foundations in early childhood education*. Wadsworth.
- Guerra, V. S., Asher, S. R., & Derosier, M. E. (2004). Effect of children's perceived rejection on physical aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 551-63. <https://doi.org/10.1023/B:JACP.0000037783.88097.69>
- Heinig, R. B., & Stillwell, L. (1981). *Creative drama for the classroom teacher* (2nd ed.). Prentice-Hall.
- Hubbard, J. A. (2001). Emotion expression processes in children's peer interaction: The role of peer rejection, aggression, and gender. *Child Development*, 72(5), 1426-1438. <http://www.jstor.org/stable/3654396>
- Jiang, J., Zhang, Y., Ke, Y., Hawk, S. T., & Qiu, H. (2015). Can't buy me friendship? Peer rejection and adolescent materialism: Implicit self-esteem as a mediator. *Journal of Experimental Social Psychology*, 58, 48-55. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2015.01.001>
- Khammanee, T. (2012). *Sātkānsōn: Ong khwām rū phūa kām chat kra būn kām rīan rū thī mī prasitthiphāp* [Pedagogy: Knowledge for effective organization of learning processes]. Chulalongkorn University Press.
- Konishi, C., & Wong, T. K. (2018). Relationships and school success: From a social-emotional learning perspective. In B. M. Blandian (Ed.), *Health and Academic Achievement*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.75012>
- Kowtrakul, S. (2022). *Chitwitthayā kām sukṣā* [Educational Psychology] (14th ed.). Chulalongkorn University Press.
- León-Jiménez, S., Villarejo-Carballido, B., López de Aguilera, G., & Puigvert, L. (2020). Propelling children's empathy and friendship. *Sustainability*, 12(18), 72-88. <https://doi.org/10.3390/su12187288>
- McCaslin, N. (1990). *Creative dram in the classroom* (5th ed). Longman.
- McCaslin, N. (2000). *Creative drama in the classroom and beyond* (7th ed). Pearson/Allyn and Bacon.
- Panyajan, P., & Wisasa, C. (2001). *Lao nithān yāng rai hai sanuk* [How to tell stories in a fun way]. Amarin Baby & Kids.
- RIDE. (2019). How can SEL skills be taught. IL: Rhode island department of education. <https://www.ride.ri.gov/studentsfamilies/healthsafety/socialemotionallearning.aspx#18161726-4-relationship-skills>
- Saifah, Y. (2014). A transition between kindergarten and elementary grade classrooms: An important step of elementary school students. *Journal of Education Studies*, 42(3), 143-159. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/26034/22077>